

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر
فصلنامه‌ی علمی فضای جغرافیایی

دوره بیست و چهارم، شماره‌ی ۸۸
زمستان ۱۴۰۳، صفحات ۴۴-۲۶

ابوالفضل محمدی^۱
دکتر ابراهیم تقوی^۲
دکتر کریم حسین زاده دلیر^۳

تحلیلی بر نقش سرمایه اجتماعی در توسعه محلات شهری مطالعه موردی شهر زنجان

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۳/۱۶

چکیده

پرابلماتیک اصلی برنامه ریزی شهری در ساخت معرفت شناختی و پراتیک شهری، همانا فرایچیدگی هایی از نوع جهانی شدن اقتصاد و فرهنگ است که مفاهیم بازنمایی کننده همچون سرمایه اجتماعی و نمادین و در حقیقت متناظر بر وضعیت های متغیر و دگرگون شونده در سپهر سیاست و اقتصاد متاخر است. به این معنی که تحولات و پویایی های ناشی از امر تنوع شهری زمینه ظهور مفاهیم و ساختارهای اندیشگی جدیدی است که حکایت از وضعیت شهری نوین است. سرمایه اجتماعی از اوایل قرن بیست و یکم میلادی به مثابه مهمترین اکتشاف علوم انسانی در حوزه توسعه ملی و توسعه شهری مورد توجه اندیشمندان و تصمیم سازان قرار گرفته است. رابرت پوتنام اصطلاح سرمایه اجتماعی را اینچنین تعریف می کند: جنبه هایی از سازمان اجتماعی همانند شبکه ها، هنجارها و اعتماد که همیاری و همکاری برای دسترسی به منافع متقابل را تسهیل می کند. سیر تحول و تطور الگوها و زمینه های فکری توسعه شهری شامل طیفی از انگاره های فن شناختی و مبتنی بر مدرنیزاسیون تا الگوهای مشارکتی و نظریه جدی سرمایه اجتماعی در سال های اخیر است. این تحقیق به روش توصیفی - تحلیلی و با تمرکز بر سنجش کیفیت و نوع سرمایه اجتماعی در دو محله اسلام آباد و شهرک کارمندان پیش می رود.

کلید واژه‌ها: سرمایه اجتماعی، توسعه شهری، اعتماد اجتماعی، انسجام، مشارکت اجتماعی

۱- دانشجوی دکترای شهرسازی، واحد مرند دانشگاه آزاد اسلامی مرند، ایران

۲- گروه شهرسازی، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی مرند، ایران Taghavi2014@gmail.com

۳- گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی مرند، ایران.

مقدمه

برنامه ریزی شهری در عصر تحولات ناشی از مدرنیته و ماشینیسیم و مدرنیزاسیون نقش های متضادی را بر عهده گرفته است: از یک سو به دنبال تغییرات امر واقع و ماهیت های نوین امر جدید، این دانش نیز لاجرم تغییر پیدا کرده است و از طرف دیگر مکان، موضوع مطالعات این دانش پایدارتر از آن است که در جریان های متقاطع تکنولوژی و سرمایه و جامعه شهری مصرفی، هر روز مصرف شود. مکان چون حامل و محتوای جغرافیای تاریخی و میراث فرهنگی است در برابر این تغییرات مقاومت می کند. برنامه ریز متعهد شهر، به هستی مکانی آگاهی دارد و می خواهد آن را حفظ کند (Cuthbert, 2007; Childs, 2010; Gunder, 2010). فضاهای شهری در دوران متاخر چرخش های متعددی را از منظر هستی شناختی از سر گذرانده اند. شهر به مثابه امر جمعی و ابژکتیو محمل این تحول هستی شناختی است. تحول هستی شناختی فضا، آشفتگی معرفت شناختی ناشی از دگرگونی عملکردی و آشکار شدن زوایای دیگری از وجود و ماهیت فضا است (Piri, 2011). فرماسیون سرمایه اجتماعی در طول زمان و در بستر فضا- مکانی مخصوصا محلات شهری به مثابه یک "رویداد" رخ می دهد و تاثیرات اجتماعی - اقتصادی و همچنین منابع اصلی و ساز و کارهای گرد آوری آن علت اصلی مطالعات انبوه و فراوانی است که مخصوصا از دهه ۱۹۹۰ روی این مفهوم صورت گرفته است (Huang et al., 2009:454) و در طول دو دهه گذشته تحقیقات زیادی رابطه بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی، کارایی، حکمروایی، توسعه اقتصادی و بسیاری از پدیده های دیگر را نشان داده است (Snelgrove et al., 2009). این مفهوم اغلب به همراه مشارکت مدنی و موازی با شبکه های همکاری و یکپارچگی است اما مفاهیم بسیار انتزاعی دیگری همراه سرمایه اجتماعی است که عبارتند از: انسجام، اعتماد، معامله به مثل و کارایی نهادی. مفهوم مرکزی آن این است که مردم از طریق مشارکت در زندگی جمعی، عضو گروههایی می شوند که هویت، هنجارها، اعتقادات و اولویتهایشان را منعکس کرده و در عین حال هم به این هنجارها شکل می دهند (Suzuki et al., 2010). رابرت پوتنام بیشترین سهم را در عمومی کردن و مفهوم سازی سرمایه اجتماعی دارد که توانست آنرا از حالت انتزاع در اندیشه اجتماعی و اقتصادی نجات بخشد (Mohan et al., 2005:1267). مطالعه او درباره دموکراسی، سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی در ایتالیا، تمایل عمومی شدیدی نسبت به قابلیت سرمایه اجتماعی در بهبود کیفیت زندگی و تسهیل التزام مدنی بوجود آورد (Besser, 2009:185). در ادبیات رایج و حلقه های سیاسی، سرمایه اجتماعی مفهومی عمومی است به منظور تفکر درباره اینکه چگونه روابط اجتماعی در درون جوامع می تواند قابلیت جامعه را برای تحرک منابع و انسجام ساکنان بوجود آورد (Blanco & Campbell, 2006: 167) که این مفهوم در سطوح مختلفی از جمله در سطح فردی یا خانوادگی، گروهی، اجتماعات محلی و واحدهای همسایگی و در سطح منطقه ای و ملی مشاهده شده است (Brunie, 2009:252). جغرافیای شهر زنجان به طور کلی متاثر سه الگوی محلات تاریخی در بافت مرکزی و هسته تجاری - تاریخی، محلات مدرن، جدید در حومه های ثروتمند و حومه های طبقه متوسط و وابسته دولت و محلات حاشیه نشین و عمدتا فقیر است. بنابراین در این رساله تنوع سطح و کیفیت سرمایه اجتماعی در این محلات متاثر از

وضعیت کالبدی و اجتماعی - اقتصادی آن‌ها مفروض گرفته شده است. همچنین به سرمایه اجتماعی به عنوان دال اصلی توسعه این محلات نگاه می‌شود. محلات شهری شخصیت تاریخی دارند و با گذشت زمان به مثابه یک کلیت به موازات کلیت های فضا مندر دیگر مانند منطقه شهری یا شهر و منطقه و ... خودشان را بازنمایی می‌کنند. در این تحقیق یکی از مهمترین تولیدات تاریخی فضای محلات شهری زنجان یعنی سرمایه اجتماعی تاریخی به عنوان نظریه بنیادین پلان نهایی توسعه تبیین و سنجش می‌شود و سوال اساسی تحقیق این است که سرمایه اجتماعی با چه مکانیسمی در توسعه دو محله مورد مطالعه ما یعنی شهرک کارمندان و محله اسلام آباد در شهر زنجان تاثیر می‌گذارد؟

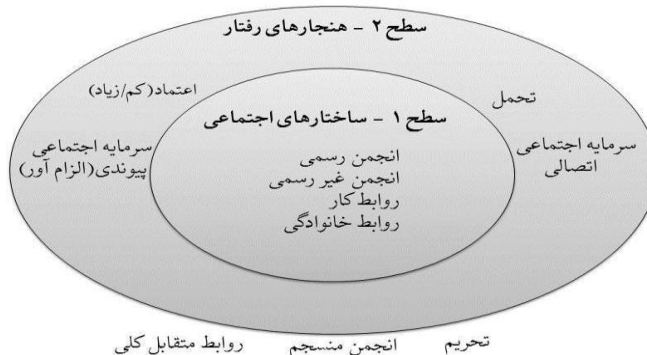
مبانی نظری

فرم شهری به مثابه فضای اجتماعی

پرابلماتیک اصلی برنامه ریزی شهری در ساحت معرفت شناختی و پراتیک شهری همانا فرایپچیدگی هایی از نوع جهانی شدن اقتصاد و فرهنگ است که مفاهیم بازنمایی کننده همچون سرمایه اجتماعی و نمادین و غیره در حقیقت متناظر بر وضعیت های متغیر و دگرگون شونده در سپهر سیاست و اقتصاد متاخر است. به این معنی که تحولات و پویایی های ناشی از امر تنوع شهری زمینه ظهور مفاهیم و ساختارهای اندیشگی جدیدی است که حکایت از وضعیت شهری نوین است. تحول فضا و زمان در جوامع معاصر باعث دگرگونی معنی عمل اجتماعی می‌شود. کاستلز معتقد است که در جریان شهری شدن، زندگی مادی شکل فضایی خاصی پیدا کرده است که ما آنرا "منطقه مادر شهری" می‌خوانیم. او معتقد است جوامع در فضا و زمان قرار دارند. در جغرافیای انسانی شکل خاص این قرارگیری در فضا و زمان را چشم انداز جغرافیایی می‌نامند که حاوی پدیده های طبیعی و انسانی در کنشی متقابل است. همچنین کاستلز یکی از جریان های رایج در بحرانهای اجتماعی معاصر را شکل گرفتن رابطه ای جدید و تاریخی میان فضا و جامعه می‌داند. فضای جدید مادر شهر، فضای بیگانگی جمعی است. مارکس این فرایند را تخریب مکان بوسیله زمان می‌داند (Marx, 1976). بر خلاف گذشته هر شهروندی به طور همزمان در میان تار و پودی از فضاهای چند سطحی در مقیاس های عملکردی متفاوت همانند جهانی، منطقه ای، بین المللی و ملی و محلی به تجربه شهری می‌پردازد. هاروی در کتاب ارزشمند "خودآگاهی و تجربه شهری" (Harvey, 2000) به خوبی بر مفهوم چند سطحی از فضای شهری متمرکز شده است. به جرات می‌توان گفت پرابلماتیک اصلی نظام برنامه ریزی شهری در ساحت ملی و منطقه ای و جهانی، فهم و ادراک فرایپچیدگی هایی است که اقتصاد شهری، سیاست و فرهنگ و اجتماع شهری را فراتر از هویت های ملی و محلی بازنمایی می‌کند. همزمان با این تحولات، آموزش برنامه ریزی شهری نیز به ابزاری برای حرفه‌مندان و متخصصانی تبدیل شده است که فراتر از "زیباسازی فضاهای عمومی" به باز - شکل دهی فضاهای شهری در روند تغییر و توسعه شهرها میاندیشد تا از این طریق با شرایط شهری جدید همساز شده و در تولید و بازتولید "فرم شهری به مثابه فضای اجتماعی" مشارکت نمایند برنامه ریزی شهری صرفا تنظیم ابعاد و تعیین

۱- Consouissness and urban experience, 1985

ساختارهای کالبدی متن بزرگ تر شهری نیست بلکه در حال حاضر، فراتر از یک تخصص، به معنای فهم و ادراک حوزه های عمومی کنش ها و واکنش هایی است که سهامداران شهری در سپهر سیاسی شهر انجام می دهند و پیامدهای متقاطع و متکثر این کنش گری زمینه تصمیم سازی و تصمیم گیری نهادها در عصر "هم آیی جهان های موازی ای" است که در ساحت مصرف جمعی، رفاه، تفریح و اوقات فراغت و ایدئولوژی سرمایه داری به توافق نهایی می رسد. بنابراین روال سنتی شهر و شهرداری پاسخگوی این نوع انسان شهری- مصرفی جدید نیست. در ساحت دیگر این انسان شهری- مصرفی جدید به شبکه جهانی و جهانی شدن پیوسته است که از این رهگذر محیط مجازی موجود ذهنیت و سوبژه گی خاصی را برای او به ارمغان می آورد که وضعیت را تشدید می کند. فرم شهری، فضا و مکانی برای تدارک ارتباطات و تعاملات شهری در مقیاس های جغرافیایی مختلف مانند واحد همسایگی، محله، شهر و غیره است که هر کدام هستی اجتماعی متفاوتی در قیاس با یکدیگر دارند و بنابراین سرمایه اجتماعی مختلفی را بروز خواهند دارد. رابرت پوتنام از دو نوع سرمایه اجتماعی به هم پیوستگی^۱ و سرمایه اجتماعی اتصالی^۲ بحث می کند که نوع اول را می توان در همه نوع روابط اجتماعی دید که حاکی از روابط میان اعضای یک شبکه (Chuang, 2008: 1321) و عمق زیاد روابط فردی است که توانایی گروهی برای تحت تاثیر قرار دادن رفتار فردی را تقویت کرده و اعضا را برای کنش در جهت منفعت گروهی تحریک می کند (Besser, 2009: 186). اما نوع دوم مستلزم تولید، مراقبت و بازتولید است که در عرصه عمومی بوجود می آید. این نوع سرمایه اجتماعی شامل پیوندهای بین گروههای مختلف جامعه است که ضرورتاً هویت های اجتماعی مشابهی ندارند و به سطوح عدالت اجتماعی، انسجام و احترام متقابل در جامعه به عنوان یک کل (Poortinga, 2006: 256) و به روابط بین افراد از گروههای مختلف و گذار از مرزهای گروهی و در کنار همدیگر آوردن مردم از گروههای مجزا به درون یک اجتماع محلی اشاره دارد (Besser, 2009: 186). تسهیم دانش (Ishihara & Pascuala, 2009) و انسجام بسیار فراگیر (Titeca and Vervisch, 2008: 2206) بین مردمانی با زمینه های فرهنگی و ارزشی متفاوت (Andrews, 2008: 431) موكول به وجود سرمایه اجتماعی اتصالی است که مرزهای تعیین یافته طبقه ای، قومی و جنسیتی را در می نوردد و همچنین می تواند شامل پیوندهای افقی میان گروههای دینی به منظور گسترش تفاهم های بین دینی یا الزام به فعالیتهای مدنی همانند پشتیبانی از برنامه های کاهش فقر باشد (Schneider, 2007: 578) (شکل ۱).

شکل ۱: چارچوب مفهومی سرمایه اجتماعی در شهر

Figure 1: Conceptual framework of social capital in the city (Source: woodhooz, 2016)

سرمایه اجتماعی به مثابه کالای عمومی در توسعه شهری

سرمایه اجتماعی ذات واحدی نیست. ماهیتهای متنوعی است که واجد دو عنصر هستند؛ همه آنها شامل جنبه ای از ساختار اجتماعی هستند و روابط واقعی کنشگران (شخصی، گروهی، تعاونی) را درون این ساختار تسهیل می کنند (Coleman, 1990; Spelleberg, 2001: 10). به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی شامل جنبه هایی از ساختار اجتماعی است که کنش جمعی را تسهیل کرده (Suzuki, 2010: 1368) و منابعی را جهت دستیابی مردم به اهدافشان در اختیار می گذارد (Chuang, 2008: 1322). بنابراین همین که کنشگر وارد حوزه عمومی روابط اجتماعی شد، واجد سرمایه اجتماعی می شود. اما مالکیت سرمایه اجتماعی همانند کالاهای عمومی با توجه به تنوع آن متفاوت است به عبارت دیگر و از منظر اقتصاد سیاسی می توان صورتی ابزاری به آن داد. مفهوم سرمایه اجتماعی مانند هر مفهوم دیگری در حوزه علوم اجتماعی به سرنوشت دوگانه ای دچار شده است و حتی عده ای معتقدند که سرمایه اجتماعی هیچگونه معنای متمایزی ندارد (poortinga, 2006: 256) و بسیاری از پژوهشگران، شاخص های سرمایه اجتماعی در جوامع مختلف را متفاوت دانسته و گاهی از نوع منفی سرمایه اجتماعی بحث می کنند که در میان گروههای مافیا یا تروریستی تعیین می یابد که دارای انسجام درون گروهی، اعتماد و رابطه متقابل هستند. بنابراین سرمایه اجتماعی را نمی توان از نظر ویژگی هایی که کنش جمعی را تسهیل می کنند در نظر گرفت بلکه از نظر نوع و یا محتوای هنجاری نیز کنشی خنثی نبوده و واجد اهمیت هستند. به عبارتی اعتماد در میان شهروندان جامعه ای که بر مبنای آزادی اندیشه و تشکیل نهادهای مدنی استوار است، آشکارا با اعتمادی که یک برده به ارباب خود، کودک به والدین خود، عضو قبیله به رئیس قبیله خود یا یک کارگر ژاپنی صنعت اتومبیل به شرکت خود داشته باشد تفاوت دارد (Tajbakhsh, 2006). می توانیم ادعا کنیم که همه انواع اعتماد می تواند کنش جمعی را تسهیل کند اما مخالفت با سرمایه اجتماعی خنثی تمایز گذاری میان انواع گروه ها و سازمان ها را بر مبنای دو شاخص انعطاف پذیری یا نرمش ناپذیری عضویت و میزان انعطاف پذیری یا نرمش ناپذیری اهداف و آرمانها اجتناب ناپذیر می سازد (جدول ۱).

جدول ۱- ماتریس سنخ شناسی دوگانه اهداف/ گروه

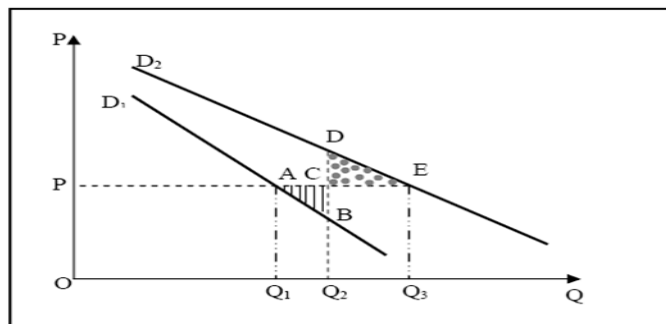
Table 1- Double genealogy matrix of targets/group (Tajbakhsh, 2007)

عضویت متغیر / باز	عضویت ثابت	
احزاب سیاسی، شرکت ها	فرقه ها و گروههای تبهکاران	اهداف ثابت و تغییر ناپذیر
انجمن های مدنی	خانواده، گروه قومی، ازدواج	اهداف متغیر

بنابراین تنها گروه‌های که در خانه پایین سمت چپ قرار دارند می‌توانند با حفظ اندازه اجتماع و حقوق مدنی، سرمایه اجتماعی تولید و یا ایجاد کنند. بورديو عنوان می‌کند که مردم دسترسی نابرابری به منابع شبکه - مبنا دارند و این تئوری جنبه های منفی سرمایه اجتماعی مخصوصاً محرومیت افراد خاصی را از دستیابی به منابعی که متقارن با یک شبکه است را می‌شناساند (Carpiano, 2008: 569) از اینرو می‌تواند بر موضوعات و پیامدهای اقتصادی و محیطی تاثیر منفی داشته باشد (Ishihara, 2009:1550). جنبه ای از این عرصه عمومی، فضایی - کالبدی است که متقارن با انتظام نهادی است. به این ترتیب که هرچه قدر حکومت شهری واجد بنیانهای دموکراتیک و مبتنی بر ارزشهای برخاسته از اجتماعات محلی باشد به همان میزان دارای عرصه های عمومی فراختر و بازتر خواهد بود. هم در حوزه رسانه های جمعی و هم در حوزه فضاهای شهری. مهمترین عرصه فعالیت نظم نهادی - فضایی مبتنی بر عقلانیت ارتباطی، ارائه کالاهای عمومی و حفاظت از حوزه عمومی است. در واقع مهمترین وظیفه حکومت تهیه کالاهای عمومی است (Zhang, 2004:2859). این کالاها از اموال خصوصی متمایز است و حالت همگانی دارند به عنوان مثال، غذا از مصادیق کالاهای خصوصی است اما بهداشت مواد غذایی از مصادیق کالاهای عمومی است. به عبارتی مصادیق بارز کالاهای عمومی عبارتند از هوای پاکیزه، چراغ خیابانها، دفاع ملی، قانون و نظم. باید به این لیست مراقبتهای بهداشتی و درمانی، آموزش و حتی حفظ سطح حداقل درآمد و آزادی را بیافزاییم. از نظر فضایی، مکان یابی مناسب خدمات شهری و حفظ دسترسی ها نیز کالایی عمومی محسوب می‌شود. هاروی معتقد است که مکان یابی را به عنوان شکل خاصی از نظریه حاکم بر تامین کالاهای عمومی در نظر آوریم (Harvey, 2000). کالاهای عمومی هم می‌تواند توسط بخش خصوصی هم به وسیله بخش دولتی تهیه و عرضه شود. در حالت اول قیمتها به عنوان عاملی برای حل تناقض میان ضرورت فنی تولید در معدودی نقاط مشخص فضا و ضرورت فیزیکی مصرف در نقاط متعدد و پراکنده عمل خواهند کرد. اما هاروی معتقد است که ساز و کار بازار در امر مکان یابی کالاهای عمومی و رساندن نظام به تعادل پاره تو کارآمد نیستند. همانطور که این ساز و کارها در بازار مسکن نیز ناموفق هستند. زیرا الگوی مکان یابی که از طریق منحنی های عرضه و تقاضا شکل می‌گیرد، ضرورتاً منطبق بر تعادل پاره تو نیست. در حالت دوم دخالت دولت در تامین و عرضه کالاهای عمومی ناشی از ناکارآمد بودن ساز و کارهای بازار در ارائه آنها است زیرا نمی‌توان قیمت مناسبی برای این کالاها مشخص کرد بنابراین این کالاها (خدمات آموزشی، آتش نشانی و پلیس و ...) توسط دولت تامین می‌شود. اما معضل کالاهای عمومی، سواره گیری مجانی^۱ است به این معنی که افراد جامعه یا از پرداخت هزینه های تامین آنها خودداری می‌کنند و یا مالکیت آنرا خصوصی می‌کنند که این معضل بنیادین همکاری را دانشمندان علوم اجتماعی تحت عناوینی چون مصیبت اراضی

1- Free rider

مشاع^۱، منطق کنش جمعی^۲، دوراهی زندانی^۳ و غیره تحلیل کرده اند (Tajbakhsg, 2006). به عنوان مثال هزینه های زیست محیطی ناشی از مکان یابی نامناسب تاسیسات صنعتی و یا آلودگی هوای ایجاد شده توسط کارخانجات بخش خصوصی و دولتی، نمونه ای از آن است. در بسیاری از شهرهای جهان سوم، مردم فقیر شهر به طرز نامتناسبی تاثیرات منفی آلودگی آب، زمین و هوا را تجربه می کنند و این در حالی است که درآمدهای فزاینده بین گروههای طبقه متوسط و ثروتمند در همان شهرها باعث تراکم ترافیک و قیمت های سر به فلک کشیده زمین و مسکن می شود (Baud & Sen, 1999; Sen, 2009; Harvey, 1973). با آشکار شدن محدودیتهای عقلانیت اقتصادی (Dhanalakshmi, 2007: 134; Habermas, 1984)، تهدید حیات اجتماعی (Jacobs, 1961; Andrews, 2008) و بوم شناختی (Land, 1976; Musters et al, 1998; Harding, 2006) بیشتر از آن که به عنوان نماد توسعه اقتصادی و پیشرفت برخوردار شود بلکه از منظر افزایش نابرابری های منطقه ای (Daneshpoor, 2006) و گردش نامتعادل سرمایه ملی نگریده شد. در نظام اجتماعی - اقتصادی سرمایه داری، سرمایه، عبارت از هرگونه ذخیره ارزشی است که کنش را تسهیل می کند (waldstorm, 2008: 1498) و سرمایه اجتماعی چیزی است که در اختیار شبکه محلی قرار می گیرد اما این نوع سرمایه در بین مناطق جغرافیایی کالایی عمومی است که در صورت توزیع نامتناسب آن علاوه بر بی عدالتی اجتماعی - اقتصادی باعث تحمیل بی عدالتی فضایی و اکولوژیکی نیز می شود که در شکل زیر آمده است (شکل ۲). اگر فرض کنیم که کالای عمومی (تولید سرمایه اجتماعی) Q مورد نظر دو منطقه است اما سطح نامتعادل سرمایه اجتماعی در بین دو منطقه بیشتر باشد تابع تقاضای منطقه اول با D1 و تابع تقاضای منطقه دو را با D2 نشان می دهیم. اگر دولت به اندازه OP مخارج سرانه بر روی این کالا داشته باشد. در این قیمت تقاضای منطقه اول برابر با Q1 و تقاضای منطقه دوم برابر با Q2 است. با توجه به این که دولت نمی تواند برآورد مناسبی از تقاضا داشته باشد بنابراین در هر دو منطقه به اندازه Q3 تولید می کند. در این حالت منطقه اول به اندازه مثلث ABC سود رفاهی و منطقه دوم به اندازه مثلث CDE زیان رفاهی را متحمل خواهد شد (شکل ۲).

شکل ۲: سرمایه اجتماعی به مثابه کالایی عمومی

Figure 2: Social capital as a public good (Samimi, 2005)

- 2- Tragedy of the commons
- 3- The logic of collective action
- 4- Prisoner's dilemma

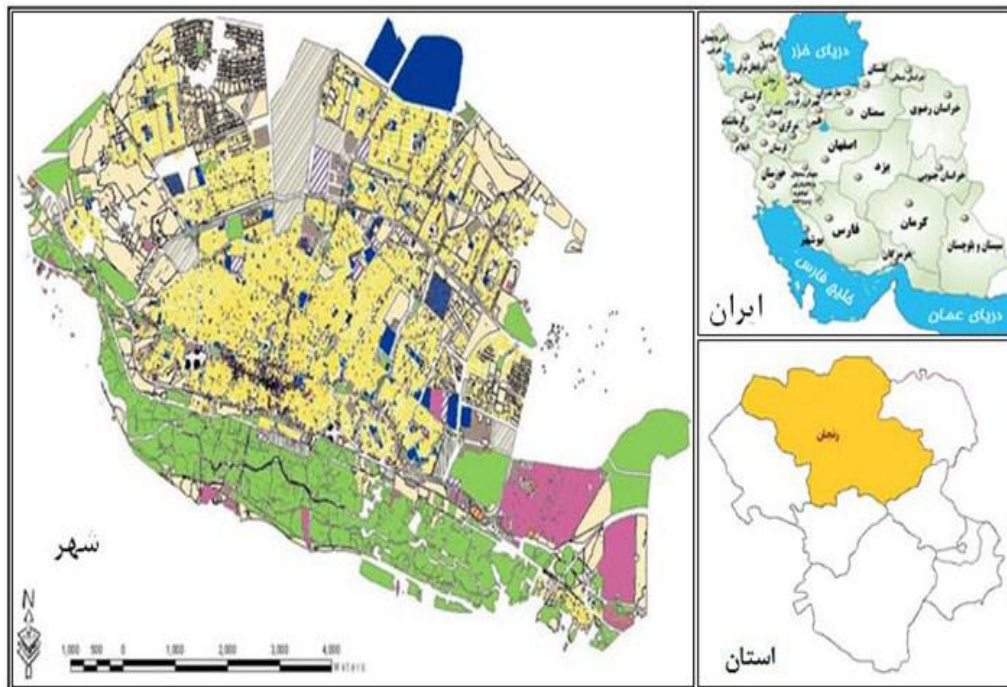
سود رفاهی همان تولید و حفظ شرایط بازتولید شبکه سرمایه اجتماعی برای اهداف توسعه شهری است که در شکل فوق با مثلث ABC است. اهداف توسعه محله و شهری با بازتولید سرمایه اجتماعی در سطح مثلث فوق امکان می یابد و فقدان آن زیان رفاهی و بالطبع فقدان زیرساخت مطلوب توسعه را فراهم می کند.

پیشینه تحقیق

Azimi Amoli et al (2017) در مقاله ای به موضوع مدیریت شهری محله محور با رویکرد برنامه ریزی مشارکتی و سرمایه اجتماعی در محله های شهری منطقه ۱ شهرداری تهران پرداخته اند. نتایج حاصل از مشاهدات میدانی و آزمون های آماری در این تحقیق نشان می دهد که بین میزان مشارکت مردم و مدیریت محله های شهری رابطه وجود دارد و با دخالت دادن مردم در تصمیم گیری ها و تصمیم سازی ها، مدیریت مطلوب و پایدار محله های شهری محقق خواهد شد. Jin and Lee (2013) در مقاله ای تحت عنوان «ارتقا ظرفیت جامعه: نقش پیوند ادراکی و سرمایه ارتباطی اجتماعی و روابط عمومی در ساخت جامعه» کارکرده اند و طی این بررسی پژوهشگران روابط عمومی به اینکه اقدامات روابط عمومی چگونه می تواند بهترین خدمات را به جوامع، مانند کمک به حفظ جامعه مدنی از طریق سرمایه اجتماعی، ارائه دهد علاقه مند شده اند. اقدامات روابط عمومی می توانند یک نقش محوری در رابطه های تربیتی با دیگر بازیگران اجتماعی بازی کنند و موجب ایجاد ظرفیت بیشتر در جامعه و سازمان های مرتبط با آن گردند ظرفیت اعضای جوامع برای کنترل مسائل و نگرانی های مشترک شکل گرفته این ظرفیت جامعه همچنین ممکن است توسعه پایدار را به وسیله ایجاد فرصتهایی برای ساکنان جوامع از طریق به اشتراک گذاشتن دسته جمعی آگاهی، مهارتها و تجربه تضمین نماید. اگر مردم ببینند که یک شرکت با استفاده از روابط عمومی میان کارکنانش و ساکنان محلی ارتباط ایجاد می کند آنها به احتمال زیاد باوری را در خود می پروراند که اعضای جامعه می توانند اختیار رسیدگی و حل مسائل و مشکلات خود را داشته باشند. Chananporn et al (2015) در مقاله ای تحت عنوان "توسعه مدل تقویت سرمایه اجتماعی برای آموزش جامعه پایدار" سرمایه اجتماعی و آموزش جامعه، مادام العمر وابسته به هم هستند اگر سرمایه اجتماعی قوی باشد آموزش جامعه پایدار خواهد بود اهداف این مطالعه تجزیه و ترکیب کردن اجزاء سرمایه اجتماعی و تقویت سرمایه اجتماعی است. یافته های کانونی این مطالعات بر اجزاء سرمایه اجتماعی در آموزش جامعه پایدار تشکیل شده از: ۱- سرمایه انسانی، ۲- سرمایه موسسه، ۳- خرد علمی و فرهنگ، ۴- منابع طبیعی و ۵- بودجه اجتماع. Pei (2019) در پژوهشی با عنوان نقش روابط محله ای، ارتباطات اجتماعی و هویت محلی در هدف بازیافت زباله خانگی ساکنان به این نتیجه می رسد که روابط ساکنان محله و ارتباطات اجتماعی تأثیر مستقیمی بر اهداف بازیافت زباله ساکنان دارد. Wills (2016) در مقاله ای با عنوان جغرافیای نوظهور محلی سازی انگلیسی با موضوع برنامه ریزی محله ای، محلی گرایی را نوعی نهادگرایی لیبرال می داند و معتقد است محلی گرایی جغرافیای موجود زیرساختها و ظرفیت های مدنی را در معرض دید قرار می دهد.

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهر زنجان به عنوان اولین و بزرگ‌ترین نقطه‌ی شهری استان و شهرستان زنجان، یکی از شهرهای میانی کشور در رده‌ی جمعیتی ۲۵۰ تا ۵۰۰ هزار نفری و مرکز سیاسی- اداری استان محسوب می‌شود. این شهر در فاصله‌ی ۳۳۰ کیلومتری تهران و ۲۹۳ کیلومتری تبریز واقع شده است. بر اساس آمار سرشماری سال ۱۳۹۵ این شهر دارای جمعیتی معادل ۴۳۳۴۷۵ نفر بوده است، که به عنوان بیستمین شهر کشور از لحاظ جمعیتی محسوب می‌گردد (شکل ۳).

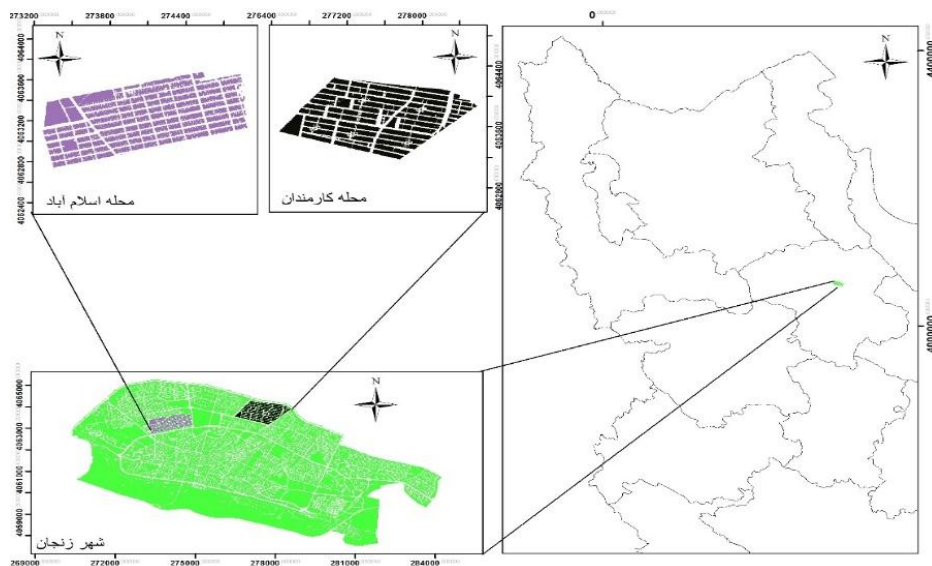

شکل ۳: موقعیت شهر زنجان

Figure 3: Location of Zanjan city

با توجه به تبیین وضعیت سرمایه اجتماعی در پیوند با وضعیت کلی و شرایط اجتماعی - اقتصادی محلات شهر، در این رساله تصمیم بر این گرفتیم که دو محله شهری از نظر اقتصادی - اجتماعی متباین را به عنوان نمونه مورد بررسی قرار دهیم: شهرک کارمندان به عنوان شمال اقتصادی و شهرک اسلام آباد (صفرآباد) به عنوان جنوب اقتصادی. شهرک کارمندان در شمالی‌ترین قسمت شهر زنجان واقع شده است که در منطقه ۱ شهرداری، ناحیه ۳ قرار گرفته است. این محله از شمال به گاوازنگ، از غرب به آزادگان، از جنوب به خیابان کوچه مشکی . از شرق به اراضی پایین کوه ختم می‌شود. طبق نتایج سرشماری ۱۳۹۵ شهرک کارمندان ۱۱۲۵۸ نفر جمعیت داشته است. محله اسلام آباد زنجان در شمال غربی شهر زنجان واقع شده است که از حیث سلسله مراتب تقسیمات کالبدی شهر زنجان در منطقه یک شهرداری واقع

شده است. محله اسلام آباد یکی از متراکم‌ترین محلات شهر زنجان است. طبق نتایج سرشماری در سال ۱۳۹۵، ۳۵۸۲۰ نفر جمعیت در محله اسلام آباد هستند. از این رو ۱۱.۲ درصد جمعیت شهر زنجان در محله اسکان غیر رسمی اسلام‌آباد سکونت دارند. از سوی دیگر این محله با ۹۳.۵ هکتار مساحت، ۱.۸ درصد از مساحت زنجان را در بر گرفته است. بنابراین با وجود اینکه تنها ۱.۸ درصد مساحت شهر را شامل می‌شود ۱۱.۲ درصد از جمعیت شهر زنجان را در خود جای داده است.

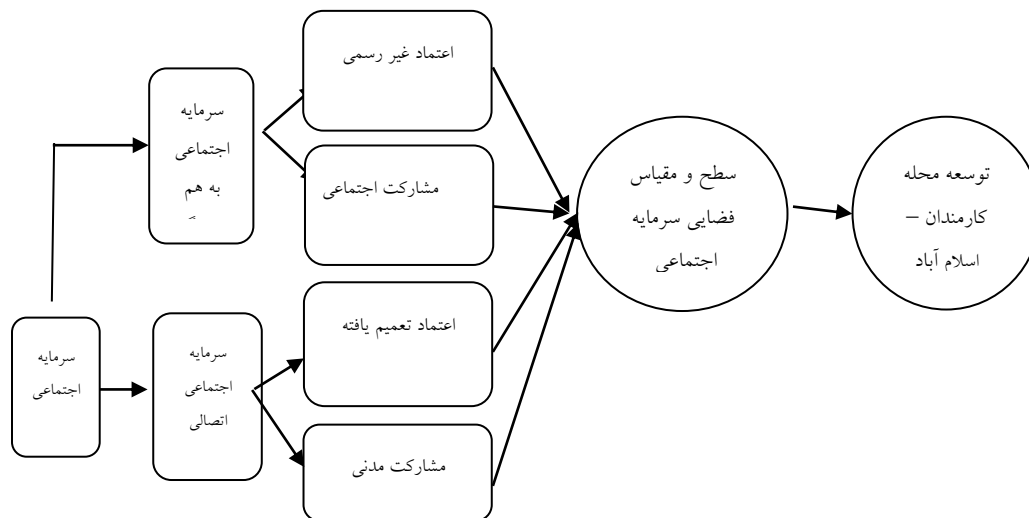

شکل ۴: موقعیت محله اسلام‌آباد و کارمندان

Figure 4: Location of Islamabad neighborhood and employees

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. شاخص‌های سرمایه اجتماعی با توجه به شاخص‌های مطرح شده در متون و اسناد نهادهای بین‌المللی و نهادهایی مانند بانک جهانی و ... به دست آمده است. واحد تحلیل از نظر مقیاس فضایی محله و از نظر جمعیتی، نفر است. با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۲۵۰ نفر در نظر گرفته شده است که برای بهتر شدن نتایج تحقیق به ۳۰۰ نفر افزایش دادیم. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و ابزار جمع‌آوری داده هم پرسشنامه بوده است که در قالب طیف لیکرت پنج سطحی (از خیلی کم تا خیلی زیاد) اندازه‌گیری شده‌اند. پایایی ابزار تحقیق بوسیله آلفای کرونباخ سنجش شده است. در مدل تجربی زیر ابعاد و شاخص‌های مورد سنجش بیان شده است (شکل ۵).

شکل ۵: ابعاد و شاخص های سرمایه اجتماعی

Figure 5 : Dimensions and indicators of social capital

جدول ۲ - آلفای کرونباخ سازه های تحقیق

Table 2 - Cronbach's alpha of research structures

متغیرها	سازه	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
سرمایه اجتماعی اتصال BRSC	اعتماد به همسایگان و غریبه ها	۴	۰/۶۰
	همکاری مردم شهر در مسائل بهداشتی و آسیب های اجتماعی	۴	۰/۵۳
	حضور در فعالیتهای مدنی مانند عضویت در نهادهای غیر رسمی NGO	۵	۰/۵۵
سرمایه اجتماعی مربوط کننده LSC	وجود نهادهای قانونی برای محافظت از حقوق مالکیت	۶	۰/۶۸
	مسئولیت پذیری شهرداری و سایر ادارات شهر در برآوردن مناسب خدمات شهری و حل مشکلات	۵	۰/۷۱
	شرکت در انتخابات و داشتن کنش سیاسی	۳	۰/۷۱
	اعتماد به خویشاوندان و دوستان نزدیک	۶	۰/۸۰
	دریافت کمک مالی از دوستان نزدیک و خویشاوندان	۵	۰/۷۳
	اعتقاد به انجام فعالیتهای اقتصادی و کسب و کار با مشارکت خویشاوندان و دوستان نزدیک	۴	۰/۶۳

بحث و یافته ها

مهمترین یافته های توصیفی تحقیق حاضر شامل جنسیت، سواد و تحصیلات، محل اولیه تولد، اشتغال و ... می باشد. براساس نتایج به دست آمده در محله اسلام آباد از ۱۶۰ نفر یعنی ۸۰ درصد پاسخ گویان مرد و ۲۰ درصد زن می باشد. در محله کارمندان از ۷۴ درصد مرد و ۲۶ درصد زن می باشد. وضعیت تاهل این نتایج را به دست داده است که

۱۱/۵ درصد نمونه آماری در اسلام آباد مجرد و ۸۸/۵ درصد متأهل بوده اند و این داده برای کارمندان، تعداد فراوانی مجرد ۳۶ درصد و پاسخ گویان متأهل ۶۴ درصد بوده اند. در بررسی وضعیت سن، داده ها حاکی از این است که در شهرک کارمندان، بیشترین فراوانی مربوط به سنین ۴۱ تا ۵۱ سال با فراوانی ۳۶ درصد و در شهرک اسلام آباد مربوط به ۳۱ تا ۴۰ سال با فراوانی ۳۶/۵ درصد است. داده های مربوط به تحصیلات حاکی از این است که در اسلام آباد ۴۳ درصد نمونه آماری دارای مدرک دیپلم و پایین تر بودند و بیش از ۳۲ درصد فوق دیپلم داشته اند اما در کارمندان ۳۹ درصد و ۲۹ درصد به ترتیب دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و دکتری بوده اند. شاخص درآمد در محله کارمندان و اسلام آباد حاکی از تفاوت های فاحشی است. بیشترین مقدار سطح درآمد در اسلام آباد مربوط به محدوده ۴ تا ۸ میلیون تومان در ماه با ۴۷ درصد از کل نمونه است در حالی که در کارمندان بیشترین مقدار مربوط به ۱۵ میلیون به بالا با ۴۲ درصد است. داده های توصیفی مربوط به وضعیت شغلی در ناحیه ثروتمند نشین کارمندان ۱۱ درصد بیکار و ۸۹ درصد شاغل بوده اند و در اسلام آباد ۶۲/۵ درصد بیکار و ۳۷/۵ درصد خود را شاغل معرفی نموده اند. همچنین ۲۵ درصد نمونه در بخش پیمان کاری ساختمان مشغول به کار بوده اند و در اسلام آباد هم بیشترین درصد شاغلان با ۲۶/۶۶ درصد کارمند بخش دولتی (اغلب شاغل در آموزش و پرورش) و ۲۴ درصد بقال و مغازه دار خرد بوده اند.

سنجش میزان همبستگی بین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی

نتایج مربوط به بررسی رابطه بین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی براساس ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد، نمی توان رابطه معناداری از ارتباط بین مولفه های (مشارکت و اعتماد اجتماعی)، (مشارکت اجتماعی و نهادهای محلی) استنباط کرد به عبارتی، افزایش یا کاهش میزان و کیفیت مولفه ی مشارکت اجتماعی هیچ تاثیری بر روند افزایشی و یا کاهش مولفه های اعتماد اجتماعی و نهادهای محلی ندارد و بالعکس.

جدول ۳- ماتریس همبستگی ابعاد سرمایه اجتماعی

Table 3- Correlation matrix of dimensions of social capital

اعتماد اجتماعی	اعتماد اجتماعی	نهادهای محلی	مشارکت اجتماعی	انسجام اجتماعی
همبستگی پیرسون	۱	۰.۱۵۱*	۰.۰۳۰	۰.۱۵۲*
سطح معناداری	-	۰.۰۲۶	۰.۶۶۳	۰.۰۲۵
همبستگی پیرسون	۰.۱۵۱*	۱	-۰.۰۵۴	-۰.۰۲۶۱**
سطح معناداری	۰.۰۲۶	-	۰.۴۲۶	۰.۰۰۰
همبستگی پیرسون	۰.۰۳۰	-۰.۰۵۴	۱	۰.۲۲۵**
سطح معناداری	۰.۶۶۳	۰.۴۲۶	-	۰.۰۰۱
همبستگی پیرسون	۰.۱۵۲*	-۰.۰۲۶۱**	۰.۲۲۵**	۱
سطح معناداری	۰.۰۲۵	۰.۰۰۰	۰.۰۰۱	-
جمع	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰

* سطح معناداری: یک درصد؛ ** سطح معناداری: پنج درصد

طبق اطلاعات جدول بالا می توان این چنین نتیجه گرفت که ارتباط تنگاتنگی بین مولفه های نهادهای محلی و انسجام اجتماعی (سطح معناداری ۰.۰۲۶۱-) برقرار است؛ به این صورت که به تناسب بهبود میزان و کیفیت کارکرد نهادهای محلی در شهر، بایستی انتظار افزایش میزان انسجام اجتماعی را داشت.

تفاوت سطح کلی سرمایه اجتماعی در محلات اسلام آباد و کارمندان

به طور کلی میزان سرمایه اجتماعی در دو محله کارمندان و اسلام آباد متفاوت است اما در عین حال انواع آن تغییراتی پیدا می کنند.

جدول ۴- تفاوت سطح سرمایه اجتماعی با توجه به نوع محله در منطقه شهری زنجان

Table 4- The difference in the level of social capital according to the type of neighborhood in the urban area of Zanjan

sig	U Man Vitny	میانگین رتبه ها در اندازه شهر		گویه	شاخص	متغیر
		کارمندان	اسلام آباد			
۰/۰۰۰	۶۰۰/۰۰۰	۲۰۱/۳۰	۶۶۲/۹۹	اعتماد به خویشاوندان و دوستان نزدیک	اعتماد غیر رسمی	سرمایه اجتماعی به هم پیوستگی (BOSC)
۰/۰۰۰	۴۰۰/۹۹۰	۲۷۵/۴۴	۵۶۲/۰۰	دریافت کمک مالی از دوستان نزدیک و خویشاوندان		
/۰۰۰	۵۸۱/۴۵۸	۳۲۰/۲۵	۶۶۱/۸۹	اعتقاد به انجام فعالیتهای اقتصادی و کسب و کار با مشارکت خویشاوندان و دوستان نزدیک	رسمی	
۰/۰۰۱	۴۵۰/۰۰۲	۳۸۹/۹۶	۵۲۱/۹۹	مشارکت همسایگان و تشریک مساعی نقش مهمی در کاهش مشکلات شهر و محله ما دارد	مشارکت اجتماعی	
۰/۰۰۴	۵۶۲/۱۴۷	۴۳۲/۹۶	۶۵۲/۹۷	کارهای گروهی موفقیت بیشتری نسبت به کارهای فردی دارد		
۰/۰۰۲	۵۸۳/۸۹۹	۳۰۰/۱۳	۶۳۲/۰۰	علاقه دارم در کارهای مربوط به مشکلات محله و شهر با همسایگان مشارکت داشته باشم		
۰/۰۰۰	۴۸۹/۶۵۴	۲۰۱/۴۵	۶۶۱/۹۹	اعتماد به همسایگان و غریبه ها	اعتماد تعمیم یافته	سرمایه اجتماعی اتصال (BRSC)
۰/۰۰۱	۶۰۰/۵۶۴	۳۰۰/۰۰	۶۶۱/۰۰	همکاری مردم شهر در مسائل بهداشتی و آسیب های اجتماعی		
۰/۰۰۰	۴۸۸/۰۰۱	۳۵۶/۳۲	۵۷۱/۴۸	حضور در فعالیتهای مدنی مانند عضویت در نهادهای غیر رسمی (NGO)		
۰/۰۰۱	۵۰۰/۲۵۸	۴۵۰/۲۳	۵۴۱/۶۳	پیگیری مسائل اجتماعی - اقتصادی جامعه از طریق شبکه های ارتباطی	مشارکت مدنی	
۰/۰۰۰	۵۷۴/۵۸۶	۳۵۶/۵۲	۶۲۱/۰۰	سوال از ماموران دولتی یا نمایندگان مجلس درباره مشکلات جامعه		
۰/۰۰۱	۳۸۹/۰۰۰	۲۵۶/۲۳	۴۵۶/۹۸	تلقی از توانایی خود در تاثیر گذاری در امور شهر		

جدول بالا حاکی از آن است که با توجه به نوع محلات تفاوت معنی داری در سطح کلی سرمایه اجتماعی اتفاق می افتد. به طور کلی میزان سرمایه اجتماعی در اسلام آباد بیشتر از شهرک کارمندان است. همچنین در بعد شناختی، سرمایه اجتماعی از جمله علاقه مندی به مشارکت اجتماعی و تشریک مساعی و اعتقاد به موفقیت بیشتر کارهای گروهی در مقایسه با کارهای فردی سطح معنی داری کمتر است. با این حال مقایسه پاسخ های داده شده به گویه های متناظر با هر شاخص سطح کلی سرمایه اجتماعی را با توجه به نوع محله نشان می دهد علیرغم وضعیت نامناسب اقتصادی و کالبدی اسلام آباد نسبت به کارمندان، اما نیروی موثر سرمایه اجتماعی به عنوان یک زیرساخت توسعه از وضعیت بهتری برخوردار است.

نتیجه گیری

سرمایه اجتماعی توسط اندیشمندانی مانند پوتنام، بوردیو و کلمن و به نظام فکری توسعه و تحول صلح آمیز جوامع شهری مطرح شده است. با توجه به تنوع آداب و رسوم و سنن اجتماعی در جوامع شرقی به نظر می رسد سرمایه اجتماعی در قیاس با رشد فردگرایی و مالکیت خصوصی در جوامع غربی از وضعیت بهتری برخوردار باشد بنابراین نظام مدیریت شهری کشور می تواند با توجه به وضعیت نامناسب سرمایه های مالی و فیزیکی در بودجه های شهرداری و ترازهای پی در پی منفی، از زیرساخت سرمایه اجتماعی به صورت مطلوبی استفاده نمایند.

دو محله کارمندان و اسلام آباد (صفرآباد) در شهر زنجان متعلق به دو جهان موازی از نظر اقتصادی - اجتماعی هستند. وضعیت اقتصادی و درآمد ساکنان شهرک کارمندان در قیاس با ساکنان و خانوارهای اسلام آباد در وضعیت مطلوب تری قرار دارد اما جالب است که شاخص های سرمایه اجتماعی در اسلام آباد وضعیت مناسب تری نسبت به کارمندان دارد. چنانچه از نتایج جدول (۴) برمی آید شاخص های مشارکت مدنی و مشارکت اجتماعی، شبکه های اعتماد اجتماعی، اعتماد تعمیم یافته و در اسلام آباد در قیاس با شهرک کارمندان وضعیت مناسب تری است. به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی در اسلام آباد به مثابه استراتژی فقرای شهری برای فایق آمدن بر مشکلات و موانع توسعه و رفاه ایشان است. بازتولید فضای کالبدی و اجتماعی انواع مختلف شبکه های اعتماد و مشارکت در محله اخیر می تواند زمینه ساز یکپارچگی فضاها و کاهش دوگانگی موجود فضایی در شهر زنجان باشد.

نکته قابل تامل در تفاوت عملکرد یا قدرت عملکرد سرمایه اجتماعی در محله اسلام آباد عامل فقدان درآمد اقتصادی مناسب برای ایشان است. به عبارت دیگر هر چند که اغلب پاسنگویان و مصاحبه شوندگان از نظر ذهنی آمادگی کافی برای عمل و اجرای سرمایه اجتماعی داشتند اما فقدان تامین مناسب اقتصادی و مشغله های دیگر مادی مانع از رشد و بازتولید عملکردی - اجرایی سرمایه اجتماعی در اسلام آباد می شود.

References

- Andrews, R. (2008), Civic engagement, ethnic heterogeneity and social capital in urban areas: evidence from England. **Urban Affairs Review**, 44(3), 428- 440. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2009.06.710>.
- Besser, T. (2009). Changes in small town social capital and civic engagement. **Rural studies**,25, 185-193. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2008.10.005>.
- Blanco, H., Cambell, T. (2006), **Social capital of cities: emerging networks of horizontal assistance**. London: Elsevier.pub <http://dx.doi.org/10.1016/j.techsoc.2005.10.002>.
- Brunie, A. (2009), Meaningful distinctions within a concept: relational, collective and generalized social capital. **Social Science Research**, 38, 251-256 <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2009.01.005>.
- Childs, M. C. (2010). A spectrum of urban design roles. **Journal of Urban Design**, 15(1), 1-19. <http://dx.doi.org/10.1080/13574800903429357>.
- Chuang, Y.C., Chuang, K.Y. (2008). Gender differences in relationships between social capital and individual smoking and drinking behavior in Taiwan, **Social Science and Medicine**,67,1321-1330 <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2008.06.033>.
- Cuthbert, A. R. (2007). Urban design: requiem for an era—review and critique of the last 50 years. **Urban Design International**, 12(4), 177-223. <http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.udi.9000200>.
- Gunder, M. (2010). Planning as the ideology of (neoliberal) space. **Planning theory**, 9(4), 298-314. <http://dx.doi.org/10.1177/1473095210368878>.
- Harvey, D. (2000). **Social justice and the city**, translated by Hesamian,F, Haeri, M., Monadizade, B., Tehran: Urban planning company pub .
- Hersperger, A.M., Gradianaru, S., Oliveira, E., Pagliarin, S., & Palka, G. (2019). Understanding strategic spatial planning to effectively guide development of urban regions. **Cities**. 94. 96-105 <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2019.01.765>.
- Hersperger, A.M., Gradianaru, S., Oliveira, E., Pagliarin, S.,& Palka, G. (2019). Understanding strategic spatial planning to effectively guide development of urban regions. **Cities**. 94. 96-105
- Huang, J., Brink, M. V. D., & Groot, W. (2009), A meta- analysis of the effect of education on social capital, **Economics of Education Review**, 28, 454-464 <http://dx.doi.org/10.1016/j.econedurev.2008.03.004>.
- Ishihara, H.,& Pascuala, U. (2009). Social capital in community level environmental governance: a critique. **Ecological Economics**, 68, 1549-1562
- Jin, B., & Lee, S. (2013). Enhancing community capacity: Roles of perceived bonding and bridging social capital and public relations in community building. **Public Relations Review**, 39(4), 290–292. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2013.08.009>.
- Mohan, J., Twigg, L., Barnard, S., & Jones, K. (2006), Social capital, geography and health: a small- area analysis for England. **Social Science and Medicine**,60, 1267-1283 <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2004.06.050>.
- Piri, I., (2011). Scientific explanation of good governance and communicative efficiency, the case of study city system of east Azarbaijan, PhD thesis. Faculty of geography. University of Tabriz. [In Persian].
- Poortinga, W. (2006). Social relations or social capital? Individual and community health effects of bonding social capital. **Social Science and Medicine**, 63, 255- 270. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2005.11.039>.
- Sen, A. (1999). **Development as freedom**. Oxford: Oxford university pub.
- Snelgrove, W.J., Pikhart, H., & Stafford, M. (2009). A multilevel analysis of social capital and self – rated health: evidence from the British household panel survey, **Social Science and Medicine**, 68, 1993- 2001.

- Suzuki, E., Takao, S., Subramanian, S.V., Kumatsu, H., Doi, H., & Kawachi, I. (2010). Does low work place social capital have detrimental effect on worker's health? **Social Science and Medicine**, 70, 1367- 1372. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.01.014>.
- Swoodhooz, F. (2016). Contextual social capital as a risk factor for poor self – related health: A multilevel analysis. **Social Science and Medicine**, 66, 2268-2280.
- Tajbakhsh, K. (2006). **Social capital, trust, Democracy and development**, translated by Khakbaz, A, Pouyan, H., Tehran: Shirazeh press. [In Persian].
- Titeca, K., & Vervisch, T. (2008). The dynamics of social capital and community associations in Uganda: linking capital and its consequences. **World Development**, 36, 2205-2222. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2008.09.305>.
- Zhang, X., Fan, S.H., Zhang, L., & Huang, J. (2004). Local governance and public goods provision in rural China, **Public Economics**, 88, 2857-2871. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2003.07.004>.

Analysis on the role of social capital in development of city quarters Case study: Zanjan city

Abolfazl Mohammadi¹, Ibrahim Taghavi^{2*}, Karim Hosseinzadeh Dalir³.

¹ PhD student, Department of Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran.

² Department of Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran. Corresponding author taghavi2014@gmail.com.

³ Department of Geography and Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University Marand, Iran.

Abstract

The main problematic of urban planning in the epistemological construction and urban practice is the hyper complexities of the globalization of the economy and culture, which represent concepts such as social and symbolic capital, etc., in fact correspond to the changing and transforming situations in the sphere of politics and economics of late. This means that the developments and dynamics resulting from urban diversity are the basis for the emergence of new concepts and structures of thought that indicate a new urban situation. Since the early 21st century, social capital has been the most important discovery of the humanities in the field of national development and urban development, attracting the attention of scholars and decision-makers. Robert Putnam defines the term social capital as follows: aspects of social organization such as networks, norms, and trust that facilitate cooperation and collaboration to achieve mutual benefits. The evolution and development of urban development models and intellectual fields includes a range of technological and modernization-based ideas to participatory models and serious social capital theory in recent years. This research is conducted using a descriptive-analytical method and focuses on measuring the quality and type of social capital in two neighborhoods: Islamabad and Employee Town.

Keywords: social capital, city development, social trust, solidarity, social partnership

Introduction

The main problematic of urban planning in the epistemology and city practice are the hyper complexities such as globalization of economy and culture that representative concepts like social and symbolic capital and etc in fact parallel with changing situations in the late policy and economy sphere. At this mean that dynamisms of city diversity is the context for emergence of concepts and new thought structures that imply to new city situation. Since the early of 21th century, Social capital have been attracted the attention of thinkers and decision makers as the most important discovery of human sciences in the context of national and city development. The evolution and development of urban development models and intellectual fields ranges from knowledge-based and modernization-based ideas to participatory models and the social theory of social capital in recent years. Rober Poutnam defined the social capital as dimensions of social organization such as networks, norms and trust that facilitates coalition and partnership to access to mutual benefits.

Materials and Methods

The present study is of an applied type and the research method is descriptive-analytical. Social capital indices were obtained according to the indices proposed in the texts and documents of international institutions and institutions such as the World Bank, etc. The unit of analysis is the neighborhood in terms of spatial scale and population, people. Using the Cochran formula, the sample size was 250 people, which we increased to 300 people to improve the research results. The simple random sampling method and the data collection tool were questionnaires that were measured in the form of a five-level Likert

spectrum (from very low to very high). The reliability of the research instrument was measured by Cronbach's alpha. In the experimental model, the dimensions and indicators to be measured are stated below.

Discussion and Results

The results of reviewing the relation between diverse dimensions of social capital based on Pearson Correlation shows that there is not meaningful relation between variables of participation and social trust and between social participation and local institutions in other word increasing or decreasing the amount and quality of the social participation component has no effect on the increasing or decreasing trend of social trust components and local institutions and vice versa.

Conclusions

in terms of social and economic Two quarters Karmandan and Islamabad (Safarabad), in Zanjan city are belong to two parallel world. Economic situation of Karmandan and the income of the settlements in comparison with Islamabad households is in the favorable condition but it is surprising that the indexes of social capital in Islamabad is in appropriate condition in comparison with Karmandan. Social capital in the neighborhood of Islamabad is the cause of the lack of adequate economic income for them. In other words, although some respondents and interviewees are mentally prepared to act and implement social capital, the lack of adequate economic security and other material concerns hinder the growth and functional-executive reproduction of social capital in Islamabad.